

**Geneza, pogubnost i sve
izvjesniji krah američke
politike liberalne hegemonije**

Osman Softić



Geneza, pogubnost i sve izvjesniji krah američke politike liberalne hegemonije

Osman Softić

UNSW, Sydney



Sažetak

Svoje geopolitičke interese američki planeri kamufliraju brigom za zaštitu ljudskih prava. Američke ratove protiv slabih, sankcijama iscrpljenih i vojno inferiornih protivnika francuski naučnik Emanuel Todd nazvao je ‘teatralnim američkim mikromilitarizmom’ (Todd, 2001). Nakon perioda hladnog rata američku vojnu silu uglavnom su osjetile muslimanske ili arapske zemlje čiji se režimi, zbog otpora američkoj hegemoniji, nisu uklapali u američku viziju svjetskog ili regionalnog poretka na Bliskom istoku. Protivnici koji su identificirani kao ‘osovine zla’, ‘podstrekači terorizma’, ‘trojke zla’ ili ‘otuđeni elementi’ označeni su kao prijetnja američko-centričnom svjetskom poretku. Objekti agresije uglavnom su bile zemlje koje se odupiru dominaciji američkih poslovnih korporacija koje žele kontrolirati prirodne i energetske resurse tih zemalja.

Ključne riječi: hegemonija, svjetski poredak, agresija

Na udaru su se našle i one zemlje koje su pokušale ostvariti veći stupanj autonomije i očuvati neovisnost od Vašingtona zbog drugačijeg modela ekonomskog razvoja nakon što su se uspjele osloboditi kolonijalnih sila. Na udaru američke agresije našao se Iran u Zapadnoj Aziji čiju su legitimnu vladu demokratski izabranog premijera Momahmeda Mossadeqa 1953. godine Amerikanci svrgnuli uz pomoć Velike Britanije kako bi na tron instalirali jednog od najvećih despota kojeg je islamski svijet ikad upoznao, monarha Rezu Pahlevija.

Američke spletke osjetila je čak i Australija, jedan od najbližih saveznika SAD-a. Godine 1975. Vašington je pomoću CIA-a kumovao u rušenju najprogressivnije umjereno-ljevičarske vlade u povijesti ove zemlje koju je predvodio laburistički premijer Goff Whitlam, nakon skoro dvije decenije konzervativne vladavine kojom je dominirao proamerički liberal Robert Menzies. Dvojica respektabilnih bivših premijera Australije, Malcolm Fraser (liberal) i Paul Keating (laburista) javno su kritizirali odsustvo nezavisne australijske vanjske politike i njenu servilnost prema interesima Vašingtona. Fraser je nekritičkoj subordinaciji Kanbere Vašingtonu posvetio i knjigu *Opasni saveznici (Dangerous allies)* u kojoj je ukazao da se Australija, ne samo u pogledu sigurnosti već i u sferi formuliranja vanjske politike, od svog postojanja oslanjala na pomoć ‘velikih i moćnih prijatelja’ (Fraser, 2014). Ranije je to bila Britanska imperija a nakon toga SAD. Fraser tvrdi da je Australija namjerno provodila politiku strateške ovinosti u uvjerenju da će joj to omogućiti sigurnost i ekonomski prosperitet. Fraser je zagovarao nezavisnu vanjsku politiku Australije smatrajući da Australija ne bi trebala slijediti Ameriku u njenim globalnim ratovima ako oni nemaju reperkusije po sigurnost Australije. Fraser je insistirao da Australija treba prekinuti stratešku ovisnost o Americi i okrenuti se nezavisnoj vanjskoj politici.

Američku silu su osjetile zemlje Srednje i Južne Amerike: Nikaragva, Čile, Venecuela i Panama, ali i druge zemlje regiona. U Čileu je početkom sedamdesetih godina na nagovor američkog državnog sekretara Henrija Kisingera svrgnut demokratski izabrani lider Salvador Allende. U Nikaragvi je Reganova administracija ilegalno i tajno finansirala i obučavala najreakcionarnije desničarske terorističke pobunjenike (kao u Siriji tokom proteklih osam godina), koje je upotrijebila protiv popularne socijalističke vlade

Sandinista koje je u to vrijeme predvodio Daniel Ortega, današnji predsjednik Nikaragve.

Zemlje Srednje i Južne Amerike američka administracija smatra vlastitim dvorištem u koje ne dozvoljava pristup drugim silama. Ovakav odnos Vašingtona nepromijenjen je od kada su Sjedinjene Američke Države uspjele potisnuti kolonijalne evropske sile Englesku, Portugal i Španiju iz svoje političko-geografske orbite. Tako je nastala Munroeova doktrina koja je označila početak američke regionalne hegemonije u zapadnoj hemisferi. Američki predsjednik John Munroe je 1823. godine proglasio zapadnu američku hemisferu zonom nepoželjnom za druge zemlje kada je zabranio evropskim kolonijalnim silama da se miješaju u region Sjeverne i Južne Amerike, obećavši da se američka vlada neće miješati u unutrašnja pitanja evropskih sila niti teritorija koje su ove zemlje kolonizirale drugdje u svijetu. Uspon američke vojne moći kao globalnog hegemonu službeno se u početku nije opravdavao brutalnom silom. Naprotiv, američki narativ bio je naslonjen na slobodoljubivost američke republike i njenu navodnu opredijeljenost i motivaciju da pomogne potlačenim zemljama da se oslobode tutorstva evropskih kolonijalnih sila što je s oduševljenjem bilo prihvaćeno od strane koloniziranih zemalja. Sličnu strategiju Vašington je takođe primijenio i u Aziji, posebno zapadnoj Aziji, koju danas nazivamo Bliskim ili Srednjim istokom.

Američka strategija globalne dominacije utemeljena je na kombinaciji vojne i ekonomske sile ali i mehke moći koju Vašington projicira širom svijeta. Njena globalna dominacija nastala je prije svega na Monroevoj doktrini koja postulira apsolutnu kontrolu zapadne američke hemisfere i na vojnoj dominaciji nad nekoliko ključnih tačaka koje planeri u Vašingtonu smatraju kritičnim za očuvanje američke hegemonije. Prema teoriji neorealizma u međunarodnim odnosima koju postuliraju najznačajniji savremeni američki teoretičari John Mearheimer i Stephen Walt, kao i njihovi prethodnici John Morghentau i Kenneth Waltz, takođe protagonisti nešto drukčije varijante teorije realizma, za američku je hegemoniju važno da nastavi dominaciju nad zapadnom hemisferom i da projekcijom vojne moći, ekonomske dominacije i širenjem mehke moći, nikad ne dozvoli mogućnost da se pojavi regionalna sila ili savez nekoliko sila koje bi imale aspiraciju da postanu regionalni hegemon u tri najvažnije strateške regije ili tačke svijeta: Evropi, Perzijskom zaljevu i istočnoj Aziji.

Tokom dvadesetog stoljeća SAD je u dva svjetska i jednom hladnom ratu svaki put porazila protivnike koji su nastojali uspostaviti regionalnu hegemoniju u Evropi i istočnoj Aziji. Amerika je pobjedila imperijalnu Njemačku, imperijalni Japan, nacističku Njemačku a u hladnom je ratu izašla kao ideološki pobjednik nad Sovjetskim Savezom, koji se na miran način raspao. Prioritet Vašingtona u prošlom je stoljeću bio dominacija prije svega Evropom, zatim Perzijskim zaljevom a tek na trećem mjestu istočnom Azijom. Danas se ovaj redoslijed promijenio. Prema Mearsheimeru, Americi je danas na prvom mjestu očuvanje status quoa u istočnoj Aziji gdje postoji najveća realna mogućnost ozbiljnog izazova američkom poretku u tom dijelu svijeta koji dolazi od Kine. Kina ima ozbiljne ambicije i realne šanse da ugrozi američku dominaciju u istočnoj Aziji. Zbog toga je Obamina administracija 2013. god., najavila ozbiljnu reorijentaciju američke strategije koja podrazumijeva pomjeranje 60% vojnog arsenala ka istoku Azije. Ova strategija nazvana je Pivot to Asia i podrazumijeva reorganizaciju strateških vojnih saveza sa ključnim američkim partnerima u istočnoj Aziji u cilju okruženja Kine i sprječavanja uspostave regionalne kineske hegemonije. Kičmu ovog saveza čine prije svega Japan, Australija, Južna Koreja, ali u njemu važnu stratešku ulogu u novije vrijeme ima Indija, novi američki strateški partner kojoj, također, odgovara okruženje njenog moćnijeg regionalnog rivala Kine. Sjedinjene Američke Države također računaju na pomoć manjih zemalja kao što su Vijetnam, Kambodža i Mijanmar, te drugih partnera koje želi pridobiti za budući obračun koje želi regrutirati kao saveznike Vašingtona. Važan američki saveznik u istočnoj Aziji bio je Tajland, druga najmoćnija ekonomija ASEAN-a. Međutim, svrgavanjem s vlasti proameričke političke dinastije kojom je upravljao bivši lider Taksin Shinavatra i dolaskom na vlast vojne hunte Tajland se udaljio od politike Vašingtona i ozbiljno približio Kini s kojom ima bliske ekonomske odnose, kako u okviru globalne kineske ekonomske inicijative Pojas i put /BRI-OBOR/ ali i vojnom saradnjom. Time je oslabljena pozicija Vašingtona u ovoj važnoj daleko azijskoj zemlji. Pokušaj predsjednika Trumpa da omekša odnose sa Sjevernom Korejom također je motiviran željom da se približi granicama Kine. Toleriranje politike genocida nad Rohinja muslimanima u Mijanmaru i kultiviranje bliskih odnosa sa de facto liderom ove zemlje Aung Sang Suu Chi, također je sračunato sa ciljem privlačenja kineskih saveznika na stranu Vašingtona za slučaj vojnog sukoba s Kinom. Kina je sila koja se zalaže za promjenu pravila igre i reviziju status quoa. Teoretičari poput Mearsheimera vjeruju da Kina ima ambicije da uspostavi regionalnu hegemoniju u istočnoj Aziji, ali da to neće moći postići bez

rata sa SAD-om, pod uvjetom da se ekonomski rast Kine nastavi dosadašnjim tempom. Nije isključen ozbiljan sukob u ovom dijelu svijeta zbog nastojanja Vašingtona za očuvanjem američke dominacije u istočnoj Aziji. Amerikanci i njihovi saveznici optužuju Kinu za agresivnu politiku prema otočju u Južnom kineskom moru na čije teritorijalne vode pravo polažu njeni susjedi Filipini, Malezija, Vijetnam i druge zemlje regiona. Ove zemlje ne žele ući u sukob s Kinom po ovom pitanju iako ih Vašington huška na zaoštavanje sukoba. Zbog očuvanja supremacije u ovom dijelu svijeta američki liberalni vanjsko-politički establišment koristi razne strategije sa ciljem izazivanja međuetničkih sukoba, podržava separatističke pokrete u nekim zemljama, a koristi i taktiku obojenih revolucija (npr. Tajland i Malezija) kako bi izazvala promjenu režima u onim zemljama regiona koje su prijateljski opredijeljene prema Kini kako bi na vlast dovela one političke snage koje će biti snažnije opredijeljene za konfrontaciju sa Kinom. Najnovije subverzivne djelatnosti SAD provodi i u Hong Kongu koji je, iako pripada Kini, zadržao drukčiji politički sistem u skladu sa sporazumom jedna zemlja dva sistema. (Cartalucci, 2019).

Tokom nekoliko proteklih godina intenzivirana je antikineska retorika i histerija protiv Kine u regionu, koja ima za cilj jačanje lokalnih nacionalizama, demonizaciju Kine i širenje straha od kineske navodne opasnosti. Koliko su neke zemlje podložne uticaju ove američke strategije protiv Kine najbolje ilustrira primjer Australije, jednog od najbližih američkih saveznika. U svrhu demonizacije Kine koristi se akademska zajednica i mediji, a političari koji iskazuju ambivalentnost prema politici demonizacije Kine ili su proglašeni isuviše bliski kineskim stavovima protiv njih se provodi čistka ili lov na vještice. Mladi opozicioni senator Laburističke partije Australije Sam Dastyari, porijeklom Iranac rođen u Teheranu, bio je prisiljen podnijeti ostavku na sve parlamentarne i partijske dužnosti nakon optužbi da je održavao bliske odnose sa kineskim poslovnim tajkunom koji se dovodi u vezu za Komunističkom partijom Kine (Remeikis, 2017).

Dastyari, donedavno jedan od najperspektivnijih mladih senatora i generalni sekretar najznačajnije regionalne partijske organizacije, morao se povući jer je svojim izjavama proturiječio zvaničnim stavovima Labour partije kada je rekao da Kina ima pravo na svoj povijesni teritorij u Južnom kineskom moru. Karijera ovog perspektivnog senatora preko noći je uništena zbog optužbi za bliskost politici Kine. Jedan od vodećih teoretičara društvenih nauka u Australiji lijeve orijentacije Clive Hamilton izazvao je revolt većeg dijela

stanovništva, posebno poslovne zajednice ali i kineske zajednice koja broji milion članova u Australiji kada je objavio knjigu o navodnoj kineskoj tihoj invaziji Australije. Hamilton u knjizi Tiha invazija: Kineski uticaj u Australiji optužuje Beijing da ima aspiracije prema Australiji koju smatra strateški važnom za svoje ambicije u Aziji. (Hamilton, 2018) Optužbe na račun Bejinga Hamilton temelji na izjavama elemenata imigrantske kineske zajednice tradicionalno suprotstavljene komunističkoj ideologiji i bivšim kineskim diplomatima koji su zatražili politički azil u Australiji. Na temelju navodnog kineskog uticaja vlada Australije donosi specijalni zakon kojim se regulira strano uplitanje. Ove primjere navodimo tek ilustracije radi kako bismo pojasnili nivo antikineske histerije, demonizacije Kine i kondicioniranja javnosti za eventualni budući sukob s Kinom u kojem se od američkih saveznika u regionu traži podrška za očuvanje hegemonije Vašingtona čak i onda kada je to u suprotnosti sa nacionalnim interesom zemalja regiona. Pad korumpiranog kleptokratskog režima Nadžiba Razaka u Maleziji prošle godine čija je partija više od 60 godina kontinuirano vladala Malezijom ne bi bio moguć unatoč najvećem finansijskom skandalu koji je zapamćen u novijoj političkoj povijesti jedne zemlje da u jedra opozicije nije puhnuo vjetar iz Vašingtona upravo zbog pretjerane bliskosti bivšeg malezijskog lidera Kini s čijim je kompanijama potpisao niz kapitalnih projekata u okviru inicijative OBOR. Obzirom na strateški značaj malajskog moreuza za američku kontrolu trgovinskih puteva u jugoistočnoj Aziji sa stanovišta američkih hegemonističkih interesa bilo bi nedopustivo Maleziju prepustiti snažnijem uticaju Kine, što bi se neminovno desilo da je kojim slučajem Nadžibov režim ostao na vlasti. Stoga je finansijski skandal 1MDB odlično poslužio kao mobilizacijski mehanizam za homogenizaciju opozicionih snaga u Maleziji protiv režima tako da je stvarni razlog američke podrške njegovom svrgavanju s vlasti, Nadžibov zaokret prema Kini, pao u drugi plan, na zadovoljstvo strateških planera u Vašingtonu koji su se mogli pohvaliti opredijeljenošću za demokraciju te borbu protiv korupcije i kleptokracije. Naravno, u drugim dijelovima svijeta kleptokrati puno većih razmjera od Razaka i dalje uživaju punu američku zaštitu i podršku.

Druga prioriteta neuralgična tačka na kojoj SAD želi po svaku cijenu očuvati dominaciju je region Perzijskog zaljeva. Za Vašington nije toliko bitan ostatak Bliskog istoka jer taj dio nije važan za američku regionalnu hegemoniju osim u mjeri koliko je to bitno za sigurnost Izraela. O tome svjedoči prepuštanje Levanta Rusiji i Iranu nakon poraza američkog projekta promjene režima u Siriji koji su najviše podržavali američki saveznici Turska, Qatar ali i druge zaljevske

zemlje i naravno Izrael. Dominacija dijelom Bliskog istoka, Perzijskim zaljevom, apsolutni je prioritet za očuvanje američke hegemonističke pozicije. Kroz Perzijski zaljev prolazi preko 30% svjetskih naftnih i plinskih energenata. Oni nisu toliko važni za SAD u pogledu konzumacije koliko je Americi važno da kontrolira, dozira i upravlja njihovom proizvodnjom ili da ih po potrebi negira svojim potencijalnim rivalima, prije svega Kini ali i da spriječi nezavisno raspolaganje naftnim resursima u neprijateljskim zemljama poput Irana. Perzijski zaljev stoga predstavlja žilu kucavicu globalne svjetske ekonomije zbog energetske značajke ovog dijela svijeta bez čijih bi energenata došlo do paralize i kolapsa svjetske ekonomije. Tek treći prioritet Vašingtona predstavlja dominacija Evropom. Otuda je u protekle dvije godine, nakon izbora Donalda Trumpa, primjetan sve veći strah koji pokazuju evropski protagonisti i glavni korisnici politike liberalne hegemonije. Liberalne proameričke evropske elite koje su svakim danom na udaru kritika rastuće evropske ljevice i još više ultrakonzervativne desnice koja je u politici predsjednika Trumpa prepoznala svojevrsnog saveznika. Evropske liberalne elite koje su se tokom proteklih godina ozbiljno udaljile i otuđile od svojih naroda zaštićene koncentracijom birokratske moći u Briselu odakle sve vrijeme primjenjuju beskrupoloznu neoliberalnu politiku u interesu malog broja bogatih oligarha i poslovnih korporacija i privatnih interesa, zanemarujući pritom volju, sentiment i legitimne aspiracije svojih građana, odgovorne su za rast ekstremne desnice i populističkih i šovinističkih demagoga koji nastoje profitirati od paralize evropske političke elite.

Ipak, prioriteti američke globalne politike koji je tjeraju na veći angažman na istoku i Perzijskom zaljevu Evropu će učiniti još manje relevantnom za američkog hegemonu. Ovaj autor vjeruje da je strah od američkog udaljavanja iz Evrope, koje iako nije sasvim izvjesno ali se može smatrati logičnim slijedom koji diktiraju globalni američki imperativi i to neovisno od toga ko ovoga momenta sjedi u ovalnom uredu Bijele kuće, jedan je od osnovnih razloga sistematskog, sinhronizovanog i histeričnog demoniziranja Rusije i njenog lidera Putina, koji dolaze iz medija i centara moći kojim dominiraju protagonisti projekta liberalne hegemonije.

U vrijeme hladnog rata američka politika širenja liberalizma i američkog sistema vrijednosti bila je znatno sputana postojanjem Sovjetskog Saveza koji je bio zasnovan na suprotstavljenom sistemu vrijednosti, komunističkoj ideologiji i drugačijem modelu ekonomskog razvoja, koje je ova sila nastojala promovirati u

nekim dijelovima svijeta kao alternativu američkom poretku. Zbog rivalstva dvije supersile – a obje su posjedovale ogromni arsenal nuklearnog oružja – nije moglo doći do njihovog direktnog sukoba koji je upravo sprječavao nuklearni potencijal. Svaki direktan sukob dvije super sile nosio je rizik upotrebe nuklearnog oružja radi vlastitog opstanka. Upotreba nuklearnog oružja garantirala je uzajamno uništenje koje su teoretičari međunarodnih odnosa tog perioda nazvali pseudonimom (MAD) Mutually assured destruction (uzajamno zagarantovanom destrukcijom).

Nakon raspada SSSR-a, SAD se odjednom osjetila trijumfalnom, nijedna sila joj se više nije mogla suprotstaviti. Američka vojna moć je u jednom momentu postala velika i neograničena, a njena ekonomija tako robusna i bez premca u svijetu da je to navelo neke američke političke i strateške planere u Vašingtonu na to kako im se pružila prilika da američki sistem vrijednosti, kapitalizam, američki model liberalne demokracije i pogled na svijet, odjedanput mogu silom nametnuti ostatku svijeta. Madeleine Albright, državna sekretarka Clintonove administracije izjavila je kako je “Amerika najveća”, “Mi smo viši od ostalih, mi vidimo dalje od ostalih” itd. Ovaj period u novijoj povijesti SAD-a i međunarodnih odnosa karakterizira američki unilateralizam koji prvenstveno karakterizira slobodnija upotreba vojne sile u cilju američkih intervencija radi ostvarivanja vanjske politike gdje one u toku hladnog rata nisu bile niti zamislive. Američki teoretičar međunarodnih odnosa Joseph Nye je ovaj period američke globalne vojne superiornosti, zbog njegovog relativno kratkog perioda od tek dvije decenije, nazvao unipolarnim momentum (Mastanduno, 1997.).

Trijumfalna opijenost američkom moći i superiornošću liberalne demokracije nad sovjetskim komunizmom navelo je neke teoretičare političkih nauka u Americi da postave tako optimistične teorije kojim su pokušali dokazati da je svijet uplovio u eru kraja povijesti. Francis Fukuyama, ugledni teoretičar političkih nauka piše esej Kraj povijesti i posljednji čovjek. Fukuyama postulira da je ljudsko društvo doseglo kraj povijesti i da više nema potrebe za traganjem za boljim ideološkim sistemom vrijednosti koji će omogućiti ispunjenje ljudskih vrijednosti, aspiracija i želja. Po Fukuyami, liberalna demokracija najsavršeniji je sistem organizacije ljudskog društva kojoj se nijedna druga vrijednost ne može suprotstaviti. Fukuyamina teorija, ma koliko bila utopijska kao i sam komunizam, budući je bila utemeljena na stanovitom obliku tumačenja Hegelove filozofije na čijim se vizijama temeljio i utopijski

socijalizam, postala je opasna ideologija jer su je američki stratezi i vojni geopolitički planeri u Vašingtonu ozbiljno shvatili pokušavši naučno opravdati vođenje neokolonijalnih ratova protiv muslimanskih zemalja pravdajući ih izmišljenom borbom protiv terorizma koji su sami stvorili, a u cilju promjene režima i nametanja demokracije vojnom okupacijom na osnovu fabriciranih optužbi na račun režima koje su optužili da posjeduju oružje za masovno uništavanje. Vojni stratezi i političari američkog establišmenta poput Madeleine Albright postavili su pitanje svrsishodnosti posjedovanja tako velike vojne sile koju su imali na dispoziciji ako tu silu ne mogu upotrijebiti u cilju širenja demokratskih vrijednosti i ideala na kojima je zasnovana Američka republika. Još popularniji ideolog američkog naučnog establišmenta od Fukuyame, profesor Samuel Huntington, jedan od vodećih američkih politikologa lancirao je tezu o tzv. sukobu civilizacija. Obje teorije pojavile su se na početku monopolarnog svjetskog poretka kojim je dominirala Amerika u eminentnim časopisima američkog liberalnog establišmenta National Interests i Foreign Affairs. Obje teorije su, svaka na svoj način, bile opasne i pogrešne, jer su američkim strateškim planerima koji su čekali priliku za nametanje liberalne hegemonije omogućile teoretsku osnovu i opravdanje za nekontroliranu upotrebu vojne sile u cilju širenja američkih vrijednosti i njihovo nametanje ostatku svijeta ne mareći pritom za različite povijesne, kulturološke, ekonomske i ideološke vrijednosti i partikularnosti ostatka svijeta. Ovaj monopolarni moment u modernoj povijesti svijeta označio je početak nove američke politike koji je ugledni teoretičar međunarodnih odnosa u okviru škole realizma, profesor John Mearsheimer nazvao početkom širenja liberalne hegemonije za koji tvrdi da je doživio potpuni neuspjeh i krah (Mearsheimer, 2018). Kao teoretičar škole ofanzivnog realizma u međunarodnim odnosima Mearsheimer važi kao jedan od najozbiljnijih kritičara američke politike liberalne hegemonije koju su različitim intenzitetom i u drugačijim nijansama američke administracije primjenjivale kako za vrijeme administracije Bila Clintona i Georgea W. Busha tako i za vrijeme prvog predsjedničkog mandata Baraka Obame. Ova politika se primjenjuje prema zemljama istočne Evrope, uključujući i zemlje nastale na ruševinama bivše Jugoslavije. Pokušaj njene primjene prema zemljama muslimanskog svijeta, pak, doživjela je nešto drugačiji epilog. Politika liberalne hegemonije primjenjivana je putem upotrebe vojne sile u Iraku, putem obojenih revolucija u zemljama istočne Evrope, prvenstveno Ukrajini, širenjem NATO pakta na istok u suprotnosti sa obećanjima i garancijama koje je američki predsjednik Ronald Reagan verbalno dao Mikailu Gorbachovu. Ova politika

zagrizla je tvrd orah onog momenta kada je u ime demokracije, slobode i ljudskih prava, putem obojenih revolucija i izazivanjem nereda i destabilizacijom Gruzije i Ukrajine pokušala građane ovih zemalja kondicionirati za kasniju inkorporaciju u NATO. Strategija širenja liberalne hegemonije naišla je na oštru reakciju Rusije čiji nacionalni interes nije mogao dopustiti širenje NATO-a do granica same Rusije. Za izbijanje sukoba u Ukrajini i aneksiju Krima od strane Rusije John Mearsheimer stoga isključivo optužuje politiku američke administracije koja ih je neminovno isprovocirala, dok poteze Moskve smatra sasvim očekivanim i opravdanim. Štaviše, ruski predsjednik Vladimir Putin primijenio je isti princip koji Amerika sama primjenjuje u sferi kojom dominira a po principima Monroeove doktrine.

Demonizaciju Rusije i histerične medijske napade koje u proteklih nekoliko godina lansiraju zapadni centri moći povezani sa agresivnom politikom širenja liberalne hegemonije nedavno je potpuno demaskirao i predsjednik Vlade Malezije Mahathir Mohammed. Mahathir je izrazio sumnje u optužbe zapada da su prorusk separatističke snage na istoku Ukrajine oborile malezijski civilni avion koji je pogođen raketom iznad kriznog područja za vrijeme najžešćih sukoba u Ukrajini (Anisah Shukry and Wout Vergauwen, 2019).

Nedavno objavljeni izvještaj američkog specijalnog tužioca Muellera zaduženog da istraži optužbe na račun Donalda Trumpa da je navodno kolaborirao sa ruskim službama kako bi ostvario pobjedu na izborima dokazao je da nije bilo nikakve veze između miješanja Kremlja i izbora Trumpa za predsjednika SAD-a. Muellerov izvještaj oborio je optužbe da je Trump navodno bio u dosluhu sa ruskim interesima. Spomenuti primjeri ilustriraju neke od najprominentnijih pokušaja demonizacije Rusije i Vladimira Putina. Histerična medijska hajka kojom se nastoji ovog iskusnog svjetskog državnika sračunato diskreditirati a Rusiju optužiti za potencijalnog agresora govori do koje mjere su protagonisti širenja očuvanja liberalne hegemonije spremni otići u cilju očuvanja ideoloških pozicija na kojim počiva globalni američki hegemonizam. Nosioce agresivne ideologije liberalne hegemonije bilo bi pogrešno reducirati na politiku jedne ili druge američke administracije. Tu politiku provodile su i demokratska i republikanska administracija. Dominantnu udarnu snagu i protagoniste ove ideologije čini uticajna klika moćnih pobornika neokonzervativne ideologije koja je dominirala u vrijeme Bušove a njeni ostaci zadržali su se i za vrijeme Obamine administracije. Iako je Donald Trump pobijedio na predsjedničkim izborima obećavši otklon od politike širenja

liberalne hegemonije u vanjskoj politici njeni su se protagonisti ponovo našli na ključnim pozicijama u Bijeloj kući i State Departmentu a simboliziraju ih ideološki zeloti John Bolton, Michael Pompeo i nekadašnji Reaganov operativac za tajne operacije Elliot Abrams. Spomenuti radikalni neokonzervativci i zagovornici agresivnog militarizma u vanjskoj politici predstavljaju veliki izazov i teret za politiku predsjednika Trumpa budući da ga svim silama nastoje uvući u rat sa Iranom koji je prije svega ilegalan i poguban za čitav region, u suprotnosti je sa američkim nacionalnim interesima a mogao bi izazvati i katastrofu nesagledivih razmjera sa nesagledivim posljedicama za čitavo čovječanstvo.

Bez obzira na krah politike širenja liberalne hegemonije, na što već duže vrijeme upozoravaju neki od najozbiljnijih američkih teoretičara međunarodnih odnosa, podjednako su je prihvatile i primjenjivale republikanske i demokratske američke administracije. Razlozi za to su uvjetovani kadrovima koji popunjavaju najznačajnije pozicije američkog ministarstva vanjskih poslova koji su ideološki determinirani liberalnim hegemonizmom zbog liberalnog obrazovanja i činjenice da su njihove karijere, unapređenja i materijalni probitak, ovisni o politici širenja liberalne hegemonije. Američke vojne intervencije, po pravilu, slijedi višedecenijski angažman američkih kadrova u međunarodnim organizacijama koje imaju vodeću ulogu u projektima obnove političkih institucija, pravosudnih organa, reforme ekonomskog sistema i privatizacije državne imovine i to po principima neoliberalnog kapitalizma, preustrojstva medijskih sistema, izgradnjom alternativne kulturne zajednice.

Ipak, kao što argumentirano tvrdi Stephen Walt, eri američkog globalnog unilateralizma došao je kraj, ali to jastrebovi u Vašingtonu još uvijek ne žele priznati, jer se Trumpova administracija i dalje ponaša arogantno kao da je Amerika svemoćna i da svoju volju još uvijek može silom nametnuti protivnicima, saveznicima ili neutralnim zemljama. (Walt, 2019) Upravo tu politiku provodi Trumpova administracija uvođenjem trgovinskih ratova ili diktiranjem neprihvatljivih uvjeta zemljama koje smatra svojim neprijateljima, a za koje unaprijed zna da će biti odbijeni, nakon čega, kao u najnovijem slučaju sa Iranom, uvodi drakonske sankcije nadajući se da će njeni protivnici pokleknuti i pristati na sve što se od njih zahtjeva. Trumpova administracija se ponaša na isti način na koji se ponašao Hitler pred početak rata kada se osjetio nadmoćnim. Drugi primjer je tzv. plan stoljeća za Palestinu koji je Jared Kushner prezentovao u Bahreinu a kojim se želi udovoljiti isključivo

zagovornicima ideje stvaranja velikog Izraela. Namjerno sabotiranje nuklearnog sporazuma sa Iranom smišljeno je da se ova nezavisna zemlja ekonomski oslabi, da se prisili da ponovo pokrene program obogaćivanja urana kako bi onda Vašington imao razlog za agresiju ili pokušaj promjene vlasti u Iranu i instaliranja garnitura koje će izvršavati diktat Amerike. Ipak, teško će i jedna zemlja povjerovati Vašingtonu kada zna da najveće spletke dolaze upravo iz Amerike. Ovakvo arogantno ponašanje američke administracije još više će približiti Iran, Rusiju i Kinu a druge zemlje će biti potaknute da aktivno traže alternativu američko-centričnom finansijskom sistemu. Trenutna nestabilnost, smatra Walt, ukazuje na nadmetanje dvije vizije globalne geopolitike u realnom svijetu. Prva vizija još uvijek vjeruje da je američka moć i dalje neokrnjena i da nastavak dosadašnje agresivne politike neće proizvesti ozbiljniju štetu Vašingtonu. Druga vizija zagovara oprez u uvjerenju da u interesu dugoročnog uspjeha Vašington mora odustati od arogantnog ponašanja i prihvatiti civilizirane norme ponašanja i respekta čak i prema svojim neprijateljima.

Bilješke:

- Emmanuel Todd, *After the empire*, Columbia University Press, 2001.
- Malcolm Fraser, *Dangerous Allies*, Melbourne University Publishing, 2014.
- Tony Cartalucci, US “Color Revolution” Struggles in Hong Kong, *Alt Thai News*, June 26, 2019.,
- <http://altthainews.blogspot.com/2019/06/us-color-revolution-struggles-in-hong.html>
- Amy Remeikis, Sam Dastyari quits as Labor senator over China connections, *The Guardian*, 11. Decembar, 2017., <https://www.theguardian.com/australia-news/2017/dec/12/sam-dastyari-quits-labor-senator-china-connections>)
- Clive Hamilton, *Silent Invasion: China's Influence in Australia*, Hardie Grant, 2018.
- Michael Mastanduno, “Preserving the Unipolar Moment: Realist Theories and U. S. Grand Strategy after the Cold War”, *International Security*, The MIT Press Volume 21, Number 4, Spring 1997., str. 49–88.
- John Mearsheimer, *The Great Delusion: Liberal Dreams and International Realities*, Yale University Press, 2018.
- Anisah Shukry and Wout Vergauwen, “Malaysia’s Leader Says ‘No Proof’ Russia to Blame for MH17 Downing”, *Bloomberg*, June 20, 2019, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-06-20/malaysia-leader-says-no-proof-russia-to-blame-for-mh17-downing>
- Stephen M. Walt, “America Isn’t as Powerful as It Thinks It Is”, *Foreign Policy*, April 26, 2019.,
- <https://foreignpolicy.com/2019/04/26/america-isnt-as-powerful-as-it-thinks-it-is/>